

GOLDSTEIN EDITIE

HET
**COMMUNISTISCH
MANIFEST**

KARL MARX & FRIEDRICH ENGELS

*Met biografi eën, chronologie
en een essay van Charles Spaciens*

Nederlandse vertaling

INHOUDSOPGAVE

KARL MARX

- I. Oorsprong en vorming (1818–1841)7
- II. Het journalistieke werk en de ontdekking van het politieke (1842–1844)8
- III. Theoretische rijping en ballingschappen (1844–1848) 10
- IV. De revolutie van 1848 en haar nasleep (1848–1864) ...11
- V. De Internationale en Het Kapitaal (1864–1883)13

FRIEDRICH ENGELS

- I. De zoon van de fabrikant (1820–1842)16
- II. Manchester en De toestand van de arbeidersklasse (1842–1845)17
- III. De samenwerking met Marx (1844–1883)18
- IV. Na Marx en het nalatenschap (1883–1895).....19

CHRONOLOGIE

- 1848 — Het jaar van de revoluties21
- 1849–1863 — De lange reactie.....22
- 1864–1872 — De Eerste Internationale24
- 1871 — De Commune van Parijs.....26
- 1872–1889 — Het bismarckiaanse tijdperk en de heropbouw.....27

1890–1905 — De gouden eeuw van het Europese socialisme.....	29
1905–1914 — Crises en radicalisering.....	31
1914–1917 — Oorlog, verzet en revolutie	34

ESSAY VAN CHARLES SPACIENS

DE SCHADUW DIE HET	37
Voorwoord van de auteur	37
I. Een tekst die de revolutie die hij aankondigde niet heeft geschapen.....	38
II. De uitgestelde invloed: het socialisme als massabeweging (1880–1914)	39
III. Het leninistische paradox: een tekst verraden door zijn erfgenamen	40
IV. De wereldwijde verspreiding en de gedaanteverwisselingen van het marxisme.....	42
V. De terugloop en de blijvende aanwezigheid (1989–2024).....	43
Slot: Een tekst die meer denkt dan commandeert	45

HET COMMUNISTISCH MANIFEST

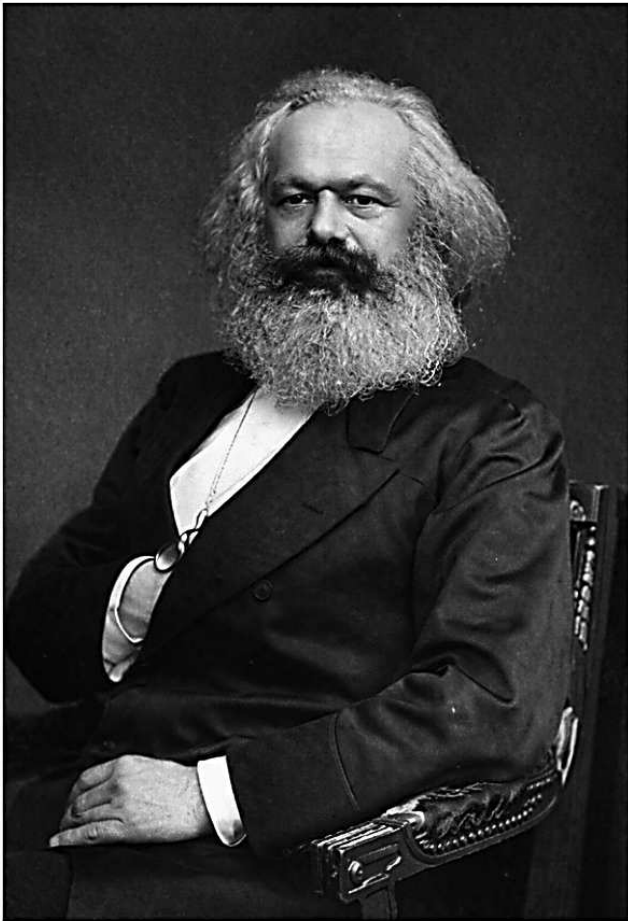
Voorwoord Friedrich Engels (1893).....	47
Communistische Partij, 1848	51
I. Bourgeoisie en proletariaat	52
II. Proletariërs en communisten.....	73
III. Socialistische en communistische literatuur	90
1. Het reactionaire socialisme	90

a) Het feodale socialisme	90
b) Het kleinburgerlijke socialisme.....	93
c) Het Duitse socialisme of het "ware" socialisme.....	95
Het conservatieve of burgerlijke socialisme	100
Het critisch-utopistische socialisme en communisme....	102
IV. De houding van de communisten tegenover de verschillende oppositiepartijen.....	107

KARL MARX

1818 – 1883

I. Oorsprong en vorming (1818–1841)

Karl Heinrich Marx wordt op 5 mei 1818 geboren in Trier, in het Pruisische Rijnland, in een joodse familie die om maatschappelijke redenen tot het lutherse protestantisme is overgegaan. Zijn vader, Heinrich Marx, is een ontwikkelde liberale advocaat, een hartstochtelijk lezer van Voltaire en Kant, doordrongen van de idealen van de Verlichting. Zijn moeder, Henriette Pressburg, afkomstig uit een Nederlandse rabbijnenfamilie, staat aan de rand van het intellectuele leven in huis en wijdt zich aan de praktische opvoeding en de huishouding van haar negen kinderen.

De sfeer in het gezin is die van een gematigd burgerlijk liberalisme, verknocht aan burgerlijke emancipatie en aan de rede. De jonge Karl groeit op in een omgeving waarin politieke en wijsgerige vragen met ernst worden besproken, en die vroege inprenting zal zijn intellectuele weg blijvend kleuren. Trier zelf, oude Romeinse hoofdstad en nu Pruisische stad, is doortrokken van spanningen tussen katholiek conservatisme en liberale stromingen die teruggaan op de napoleontische bezetting.

In 1835 gaat Marx naar de universiteit van Bonn om, naar de wens van zijn vader, rechten te studeren. Maar de losbandige sfeer van Bonn – duels, dronkenschap, romantische poëzie – beantwoordt weinig aan de intellectuele eis van de jongeman. Na een jaar verhuist hij naar de universiteit van Berlijn, toen het brandpunt van de

hegeliaanse gedachte. Daar voltrekt zich zijn werkelijke wijsgerige vorming.

In Berlijn sluit Marx zich aan bij de kring van de "Jonge Hegelianen" of "Linkse Hegelianen" – een briljante groep die de filosofie van Hegel wil radicaliseren door haar tegen de godsdienst en de bestaande staat te keren. Tot haar leden behoren Ludwig Feuerbach, Bruno Bauer en Arnold Ruge. Marx doordringt zich van de hegeliaanse dialectiek – die logica van de beweging door tegenstellingen – terwijl hij tegelijk het idealisme van zijn leermeester bestrijdt. In 1841 promoveert hij aan de universiteit van Jena met een proefschrift over "Het verschil tussen de natuurfilosofie van Democritus en die van Epicurus", waarin al een oorspronkelijk denker zichtbaar wordt, geboeid door de materialistische filosofen uit de Oudheid.

II. Het journalistieke werk en de ontdekking van het politieke (1842–1844)

Een academische loopbaan blijft hem gesloten vanwege zijn als subversief beschouwde standpunten. Marx wendt zich dan tot de journalistiek. In 1842 wordt hij redacteur van de Rheinische Zeitung (Rijnse Courant), een liberaal blad in Keulen. Onder zijn leiding radicaliseert het orgaan snel: het hekelt de Pruisische censuur, de boswetten die de armen treffen, de ellende van de boeren in de Moezelstreek. Marx ontdekt dan concreet de economische en maatschappelijke

werkelijkheid, die hij niet langer met de instrumenten van de idealistische filosofie alleen kan doorgronden.

In maart 1843 wordt de krant door de Pruisische autoriteiten verboden. Marx zit zonder werk, met als enige kapitaal zijn intellectuele inzet. In juni 1843 trouwt hij met Jenny von Westphalen, dochter van een hoge Pruisische ambtenaar, op wie hij sinds zijn jeugd verliefd was. Dit huwelijk is op zichzelf al bijna een revolutionaire daad: Jenny, uit een hoger maatschappelijk milieu, breekt met de standsconventies om een man zonder fortuin of vaste positie te volgen.

Het echtpaar vestigt zich eind 1843 in Parijs. Marx leidt er samen met Arnold Ruge de *Deutsch-Französische Jahrbücher* (Frans-Duitse Jaarboeken). De stad is een kolkende smeltkroes: utopisch-socialistische saint-simonisten, blanquistes, proudhonestes en Duitse ambachtssocialisten lopen er door elkaar. Marx leest gulzig: Saint-Simon, Fourier, Owen, Proudhon, Adam Smith, David Ricardo. In Parijs schrijft hij de Economisch-filosofische manuscripten van 1844 – die tot 1932 ongepubliceerd bleven – waarin hij het grondbegrip van de "vervreemding" smeedt: de arbeider, die waren schept die hem ontglippen, verliest zichzelf als menselijk wezen.

Eveneens in Parijs, in augustus 1844, ontmoet hij Friedrich Engels, die hem tien dagen komt bezoeken. De intellectuele verwantschap is onmiddellijk en volkomen. In

enkele dagen delen de twee mannen een gemeenschappelijke visie op geschiedenis, samenleving en revolutionaire toekomst. Deze ontmoeting legt de grondslag voor een van de vruchtbaarste intellectuele samenwerkingen uit de moderne geschiedenis.

III. Theoretische rijping en ballingschappen (1844–1848)

In 1845 wordt Marx op verzoek van de Pruisische regering uit Frankrijk gezet. Hij vestigt zich in Brussel, waar hij tot 1848 blijft. Deze Belgische jaren zijn van een buitengewone intellectuele intensiteit. Samen met Engels schrijft hij *De Heilige Familie* (1845), de eerste systematische kritiek op Bruno Bauer en het jonge-hegeliaanse idealisme. Alleen stelt hij de *Theses over Feuerbach* op (1845), elf bliksemende aforismen waarvan de elfde beroemd is gebleven: "De filosofen hebben de wereld slechts op verschillende wijzen geïnterpreteerd; het komt er nu op aan haar te veranderen."

In 1845–1846 schrijven Marx en Engels *De Duitse ideologie*, die pas in 1932 verschijnt. Hierin wordt de materialistische opvatting van de geschiedenis voor het eerst systematisch uiteengezet: de geschiedenis wordt niet bewogen door ideeën, maar door de materiële productie-verhoudingen. Het bewustzijn is niet primair; het maatschappelijk zijn bepaalt het bewustzijn. Deze omkering

van het hegeliaanse idealisme vormt de kern van het "historisch materialisme".

In 1847 publiceert Marx *De armoede van de filosofie*, een krachtige weerlegging van Proudhons Stelsel van de economische tegenstellingen. Hij scherpt er zijn economische instrumenten aan, maakt onderscheid tussen gebruikswaarde en ruilwaarde en bereidt daarmee de theorie van de meerwaarde voor. Datzelfde jaar treden Marx en Engels toe tot de Bond der Communisten, een internationale, geheime organisatie van voornamelijk Duitse ballingen. Op verzoek van deze Bond schrijven zij tussen december 1847 en januari 1848 het Manifest van de Communistische Partij. Het verschijnt in februari 1848, enkele weken voordat de revolutie uitbreekt in Parijs, vervolgens in Berlijn en Wenen, en lijkt profetisch.

IV. De revolutie van 1848 en haar nasleep (1848–1864)

In maart 1848 keert Marx terug naar Keulen en sticht er de *Neue Rheinische Zeitung* (Nieuwe Rijnse Courant), die al snel de radicaalste stem van de Duitse revolutie wordt. Hij verdedigt er een oorspronkelijke positie: de burgerlijke revolutie steunen terwijl hij tegelijk de overwinning van het proletariaat op het kapitalisme voorbereidt. Maar de revolutie ebt weg. De Pruisische bourgeoisie en de adel nemen het initiatief weer over. In mei 1849 wordt Marx uit Duitsland gezet.